

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Præfatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

HENRICI ZOESII,
 J. U. D. ET PROF. LOVANIJ,
 COMMENTARIUS
 PARATITULARIS
 IN DECRETALES EPISTOLAS
 GREGORII IX. P. M.
 SEU JUS CANONICUM UNIVERSUM.

P R Æ F A T I O.

SUMMARIUM.

1. Societas humana stare sine imperio non potest.
2. Potestas & Potestas alia civilis, alia Ecclesiastica.
3. Politici hujus temporis taxantur.
4. Differentia inter Jus Civile & Canonicum.
5. Vtriusq; hujus Juris inter se affinitas.
6. Corpus Juris Canonici unde formatum.
7. Corporis illius partes sunt Decretum, respondens Digestis.
8. Et Decretales Epistola, respondentes Codici.
9. Auctoritas horum librorum.
10. Decretum Gratiani an habeat vim legis.
11. Canones qui quibus derogent.

ca eam duplex politia, civilis scilicet sive temporalis, & Canonica sive spiritualis. * Unde duplex potestas, temporalis & spiritualis sive Ecclesiastica: illa ad temporalia, hæc ad spiritualia spectat. Utraq; suis subnixa legibus & statutis specialem habet & proprium intentum finem, secundum hominis partes, qui constat corpore & anima. Hæc enim ordinata ad æternam salutem consequendâ; ut proprium & præcipue intentum ultimumq; finem habeat felicitatem vitæ futuræ, qua subditos intendit dignos reddere, *can. Quoniam dist. II. can. Cum ad verum & can. Duo sunt dist. 95.* Ubi non obstat, quod & hoc jure ea tractentur, quæ ad extremam pacem & justitiæ conservationem spectant, ut patet ex præmio Decretalium; nam hoc tantum ut facilius suum finem adsequatur. Illa verò ordinata ad servandam Reipublicæ tranquillitatem, & moralem honestatem; ut finem proprium habeat felicitatem naturalem communitatis humanæ perfectæ, cujus gerit curam; non etiam singulorū hominū, nisi ut mem-

Ominum inter ipsos societatem & quasi vitæ communitatem contineri, & stare non posse sine imperio, qui sanioris & rectioris sunt judicii adierunt omnes, cum, ut ait Sapiens, *Proverb. XI.* ubi non est gubernator, corrumpat populus. Verfatur cir-

bra sint talis communitatis, ut in ea vivant cum ejusmodi morum probitate quæ ad externam pacem & Reip. tranquillitatem est necessaria. In ordine ad quem finem leges feruntur super materia verè honesta, cum propositione, id est præcipiendo honestum, & prohibendo quod malum est, vel saltem illud non præcipiendo.

3 Ubi graviter hallucinantur nostri temporis Politici, specioso, ut vocantur, nomine, qui, doctore impio Machiavello adserunt, potestatem civilem primo & immediate intendere statum politicum, ejusq; conservationem & argumentum & in ordine ad huc finem leges ferri, si ve in iis inveniatur vera honestas, si ve simulata tantum & apparens: quasi satis sit ad status conservationem, si bonus esse non possis, aut nolis, saltem haberi & videri; si justitia displiceat, larvam ejus adsumere; ut sine reprehensione sis iniquus, optimè loqui, etiamsi animus ab initio corruptus rebus pessimis delectetur: ut ita simulando dissimulando (quod regium esse volunt) finis iste habeatur, nulla attempta ve. e religionis cura. Quæ opinio ut pessimo cuiq; probata, ita etiam hodie, pro dolor! optimus quisque cui mens sana & recta, in Dei timore firmata eam abominatur & abhorret ut impiam & perniciosam.

4 Differentia itaq; ut ex dictis patet, est inter jus civile, quo Politica si ve civilis potestas aut Magistratus utitur, & Canonici si ve spirituale, quo utitur potestas spiritualis, si ve Ecclesiasticus Magistratus. Qua non obstante, hæc duo jura magnam inter se habent affinitatem, raduntq; operas mutuas, uti est colligere ex c. 1. De novi operis nunt. & Nov. Ut clerici apud proprios Episcopos & c. 83. in fine ubi dicuntur leges civiles non de-

dignari sacros imitari Canones & sacrorum Satuta Canonum constitutionibus Principum adjuvari: ut quadret iis istud Horatii, Alterius sic

Alteri possit opè, simul & conjurat amice. Eodem facit, quod ait Baldus, in proemio Dec. n. 2. juris Canonici sanctitatem juris civilis sublimitate decorari; & juris civilis majestatem Canonici auctoritate firmari. Et Lud. Rom. singulari 654. Legistam ait sine Canonib. parum valere; Canonistam sine legibus nihil, ut rectè Rebuffus jus Canonicum vocet practicam juris civilis; & Cic. l. iii. de Oratore, nudos eos ad Republicam venire dicat, qui tantum habet legalem scientiam, non conjunctam ei Pontificiam. Ut ferendi non sint, qui hæc studia ita connexa separant; juri civili tantum operam dantes & impudenter con edentes cognitionem Canonum esse inutilem non tantum ipsi ab eoi ù lectione abhorrentes sed & alios ab ea avocantes; cum tamen sine Canonib. pars bona controversiarum etiam maximarum, definire facile nequeat, & ordo judicialis modernus magis sit accommodatus præscripto Canonum, quam legum. Nec est, quod culpent sermonis inelegantiam: ut enim Pontifices comuni illius temporis sermone, ut facilius intelligantur cum etiam secundum Horat.

Ornari res ipsa neget, contenta doceri, & secundum Enripidem simplex sit oratio veritatis. Rectèq; Cicero, l. 3. de fin. Grandiores, inquit, res dicere ornate puerile est; plane autem & perspicue expedite posse, docti & intelligentis est viri. Facit, can. Sedulo monendi 12. dist. 38.

Ut autem civilis politix regulæ quibusdam voluminibus (quæ veniunt nomine Corporis Juris Civilis) sub certa methodo sunt conclusæ, ad faciliorem

doctrinam, ita & Ecclesiastici juris regulae, ab iis, qui Ecclesiasticae politicae praesunt, conscriptae, & in certa volumina redactae veniuntque nomine *Corporis Juris Canonici* ita dicti, quod *Canonones*, id est regulas recte vivendi tradat, *can. 1. & 2. dist. 3.* Dicitur & Pontificium, quoddam à Romano Pontifice, ut capite Ecclesiae Catholicae, suam sortiatur auctoritatem. Digestumque est hoc Corpus ferè ad imitationem juris civilis, & comprehensum tribus volum. quorum primum appellatur *Decretum*, respondens Digestis juris civilis, quibus ut continentur responsa prudentum & senatus consulta, ita illo *Canonones Apostolorum, statuta Conciliorum*, quae possunt esse loco *Senatus-consultorum*; sententiae sanctorum *Patrum*, quae sunt quasi responsa prudentum; nec non quorundam Pontificum constitutiones. Compilatum fuit hoc volumen à *Gratiano Monacho Benedictino*, circa annum Dom. *1151. c. l.* approbatum per *Eugenium Tertium*, ante quem & alii circa eam rem laborarunt, ut *Isidorus Episcopus Hispalensis*, *Burchardus Episcopus Vormatiensis* qui vivere desit an. *1150. xxv.* & *Ivo Episc. Carnotensis*, qui claruit circa annum *1150. LXXXVI.*

Secundo volumine continentur *Epistolae Decretales*, & respondent *Codici*, quo ut conclusa *Imperatorum rescripta* ita istae continent *Pontificias constitutiones*: quarum aliae sunt *Gregoriana*, jussu *Gregorii IX.* post aliorum compilationes à *Raymundo* ejus *Capellano* emendatae, & in certam methodum redactae, adjectis, quas ipse *Gregor.* emisserat, in unumque volumen congestae *Universitati Bononiensi* sunt missae legem.

da, & pro certo jure habenda. Denotatur istud volumen vocula, *Extra*, sive litera *X.* brevitatis gratia, quod sit *extra Decretum*. Aliae sunt *Bonifacianae Bonifacii VIII.* ad methodum secundi voluminis congestae, digestaeque, in unum volumen (quod *Corporis Juris Canonici* est tertium) circa annum *1296. cc. xcviii.* Cui *Sexti* nomen indidit, eo quod senarium numerum cum quinq; *Decretalium Gregorii IX.* libris compleat. Continentur eodem volumine *Decretales Clementis V.* ab ejus nomine *Clementina* dictae, uti & *Extravag.* sive *Novellae* constitutiones postea editae à *Joan. xxii.* atque aliis, & quae *Communes* appellantur. *Plebiscita* hoc in jure locum non habent, propterea quod potestas ferendi leges *Canonicas* non manavit à populo, ut dicitur *infra Tit. 2.* *Ordo* constitutionum hic idem est, qui in *Codice rescriptorum Imperialium*: habetur enim ratio temporis quo quisque *Pont.* vixit.

De auctoritate horum librorum & vinculo obligandi non est dubitandum, cum *Pontifici Rom.* ut summo *Præsuli*, sua sit auctoritas & potestas, ut dicitur *inf. his libris* attributa. Quod non patitur controversiam quoad volumen secundum & tertium, quibus continentur *Decretales Epistolae* ac *responsa Romanam Pontificum, can. 1. Dist. 19.*

Quaestio autem est, an sententiae *Patrum* à *Gratiano* collectis, & *Decreto* insertis, adsit vis legis? *Resp.* ita velle quosdam, quos refert & sequitur *Felinus, in c. 2. n. 44. inf. de rescript.* Movetur, quod ut tales, habentes sc. vim legis, sint *Decreto* insertae. Verius est, non adesse iis legis vim per se, & quatenus nituntur auctoritate ipsorum auctorum,

ut notat Gloſa & colligitur ex diſt. 20. in princ. Ratio eſt; quòd lex non ſit actus doctrinæ tantum, ſed poteſtatis, quâ SS. Patres caruere, nec eâ intentione ſua tradidère ſcripra. Non accepſſe eam vim à Gratiano patet, quod poteſtatem, quam non habuit, attribuire iis poruerit. A Pontifice approbatas eſſe non conſtat. Nec rectè objeceris *can. 3. diſt. 15.* nam ibi agitur de ſola Leonis Epiſtola, in qua ille ut Pontifex locurus eſt. Neque item rectè quis allegaverit, Decretum à Gregorio XIII. emendarum, retineri juſſum, eique addi aut detrahi quid vetitum eſſe: nam hoc nihil ad confirmationem ſingulorum eo contentorum, & non alio fine id factum, quàm ut fides ſit penes auctorem; nec alia Canonum ibi contentorum eſt auctoritas, quàm fontium, unde manarunt. Ubi notandum, nò pauca referri à Gratiano ex Conciliis & SS. Patribus, quæ in iis nò inveniuntur, ſed aliter, aut non eo ſenſu; ex hac cauſa, quod non ſemper ſit ſecutus ipſa originalia, ſed vel exempla, aut alios collectores, ut videre eſt ex correcto & nuper edito Decreto Gregorii XIII. juſſu; imò & nonnulla ab eo allegari, quæ videntur pugnare cum veritate, & ſimul ſtare non poſſe, propter malè intellectos auctores, ut proinde inconueniens foret paſſim eo contentis attribuire vim legis. *Cov. 4. Var. ref. c. 13.*

Dixi, per ſe, & quatenus auctoritate nituntur ſuorum auctorum, quia interdum reſtificantur de præcepto à Chriſto vel ab Apoſtolis tradito Eccleſiaſtica ve traditione introducto, aut continent Conciliorum generalium aut ipſorum Pontificum decreta, quibus ex ſe ſua vis adest. Nò rectè quis hic alleget

conſuetudinem, quæ juxta communem conceptum nò eſt eo ſenſu introducta.

Eſt & in hiſce voluminibus quoad obligationè ordo ſervandus, nam uti in legibus, ita & hic Canones poſteriores derogant priorib⁹. Sic Decretales Gregorii IX. derogant iis, quæ in Decreto poſſent videri contraria: Decretalibus Greg. IX. derogant Decretales Bonifacii VIII. hiſ Clementinæ, quibus potiores ſunt Extravagantes, quæ cedent aliis Decretalibus Epiſtolis, poſtea editis aut edendis, quatenus in iis quid contrarium invenitur, quod cum prioribus ſtare nequeat.

Cæterum quia volumen Decretalium juſſu Gregorii IX. editum, continet Titulos frequentiores, quàm tertium volumen, è re fuerit ac ſuffecerit hujus Titulos ſequi atque explicare eoq; referre, ſi quid poſterioribus, prout res uſusve tulit, additum, reſectum, mutatum. Ordo hic obſervatus non reſpondet quidem per omnia ordini Codicis: non multum tamen diſſonat; cum ut ibi generalia præmittuntur, tum de Magiſtratu ſubjicitur, ita & hic poſt generalia juris præcepta uſque ad Tit. V. lib. primi agatur deinceps de Miniſtris Eccleſiæ, & Magiſtratibus, eorum creatione, ordinatione, officiis, uſq; ad Tit. xxxiv. & ſub finem ejuſdem libri primi *τὰ πρῶτα*, id eſt principia judiciorum ſubnectuntur, quorum proceſſus & exitus pulcherrima methodo traditur. *lib. II.* Jus, quod circa res præcipuè eſt. Clericis, *lib. III.* matrimoniorum jura *IV.* Crimina & pœnæ *V.* Quæ omnia brevi hoc verſiculo continentur.

*Index, iudicium, Clerus, ſponſalia,
Crimen.*

HENRI